

לקו"ש חלק י"ח פ' קרח שיחה ב

פיענוח מראי מקומות

פ' קרח טז, כא-כב: הבדלו מתוך העדה הזאת ואכלה אתם כרגע: ויפלו על-פניהם ויאמרו אל אלקי הרוחת לכל-בשר האיש אחד יחטא ועל כל-העדה תקצף.

פרש"י ד"ה אל אלקי הרוחת: יודע מחשבות; אין מדתך כמדת בשר ודם, מלך בשר ודם שסרחה עליו מקצת מדינה, אינו יודע מי החוטא, לפיכך כשהוא כועס נפרע מכלם, אבל אתה, לפניך גלויות כל המחשבות ויודע אתה מי החוטא. ד"ה האיש אחד: הוא החוטא ואתה על כל העדה תקצף; אמר הקב"ה, יפה אמרתם, אני יודע ומודיע מי חטא ומי לא חטא.

גלויות כל המחשבות ויודע אתה מי החוטא, וא"כ לא יתכן שאלה שרק "סרחו" ייענשו בעונש החמור של החוטא. וטענתו זו של משה מבארה רש"י ומפרשה בתיבות הכתוב (ואינו דיבור בפ"ע כפי שנדפס - אלא בהמשך למ"ש לפני; "ויודע אתה מי החוטא"); "האיש אחד הוא החוטא (אבל שאר העם רק "סרחו") ואתה (היודע מחשבות) על כל העדה תקצוף, בתמי"י עיי"ש.

(3) כ"ה בכל הדפוסים. וראה לקו"ש שם הערה 14 "מ"ש רש"י יפה אמרת" (לי יחיד) אף ד"ה האיש אחד גו"י אמר גם אהרן - כי "וידבר הוי" אל משה" (לבד - שרק בו שיך "דבר אל העדה"). ואולי הי' כתוב בפרש"י אמרת' (בתוספת קו על התי"ו - במקום מ"ס) - ובטעות הושמט הקו לאח"ז.

(4) סנהדרין פ"ז ה"ח "מהו לקרוע על קללת השם נישמענה מן הדא ויהי כשמוע המלך חזקיהו את דברי רבשקה ויקרע את בגדיו מהו לקרוע על קיללת עכו"ם מאן דאמר רבשקה עכו"ם היה קורעין מאן דאמר

(1) טז, כא-כב "הבדלו מתוך העדה הזאת ואכלה אתם כרגע: ויפלו על-פניהם ויאמרו אל אלקי הרוחת לכל-בשר האיש אחד יחטא ועל כל-העדה תקצף"

פרש"י ד"ה אל אלקי הרוחת: יודע מחשבות; אין מדתך כמדת בשר ודם, מלך בשר ודם שסרחה עליו מקצת מדינה, אינו יודע מי החוטא, לפיכך כשהוא כועס נפרע מכלם, אבל אתה, לפניך גלויות כל המחשבות ויודע אתה מי החוטא.

ד"ה האיש אחד: הוא החוטא ואתה על כל העדה תקצף; אמר הקב"ה, יפה אמרתם, אני יודע ומודיע מי חטא ומי לא חטא.

(2) ראה לקו"ש ח"ג ע' 54, שאין זה דיבור בפ"ע ברש"י כ"א המשך לדיבור הקודם וז"ל שם: "וזהו שכתב רש"י: "ואינו יודע מי החוטא" (בלי יחיד) - היינו המסית והגורם להסרחון. משא"כ אנשי "מקצת המדינה" שאין לקרותם "חוטאים" אלא ש"סרחון" יש כאן. ולכן במלך ב"ד מכיון שא"י מי החוטא ה"ה נפרע מכולם, שהרי בפועל "סרחו" עליו כולם, "אבל אתה לפניך

ישראל היה אין קורעין. תני ר הושעיה אחד השומע קללת השם מישראל ואחד השומע מפי העכו"ם חייב לקרוע מה טעמא אני ה אלקי כל בשר הממני יפלא כל דבר" עיי"ש.

5) ירמי' לב, כז "הנה אני ה' אלקי כלבשר הממני יפלא כלדבר".

6 ועד"ז יש להקשות בדברי משה בפ' פינחס (כז, טז): יפקוד ה' אלקי הרוחות לכל בשר איש על העדה (דבני"י). ואכ"מ.

7) וירא ית, כג "ויגש אברהם ויאמר האף תספה צדיק עס'רשע" [שם, כד "אולי יש חמשים צדיקים בתוך העיר האף תספה ולא תשא למקום למען חמשים הצדיקים אשר בקרבה"].

8) שם, כה "חללה לך מעשת כדבר הזה להמית צדיק עס'רשע והיה כצדיק כרשע חללה לך השפט כלהארץ לא יעשה משפט".

9) ראה לקו"ש שם "והביאור בכ"ז: בפירושו עה"פ "ויקהל עליהם קרח גוי" (שלפני פסוק זה) כתב רש"י: "הלך אצל השבטים ופתה אותם כסבורין אתם שעלי לבדי אני מקפיד איני מקפיד אלא בשביל כולכם כו' עד שנתפתו כולם". היינו שקרח הוא אשר פיתה את אנשי העדה ומשכם בדבריו שהוא מתכוון לטובתם וכו', עד שהכניסם בתלונות על משה ואהרן. והוא הדבר בנוגע לראשי המשתתפים בהמחלוקת, שהם "דתן ואבירם וגוי' ואנשים מבנ"י חמישים ומאתים". . והיינו שהשתתפותם במחלוקת באה עיי"ז שקרח פיתה אותם והסיתם עד שנדמה להם שטענתו נכונה. אבל הם מצ"ע לולא פיתויו של קרח, לא היו נכנסים למחלוקת זו. . וזוהי כוונת רש"י בהביאו משל ל"מלך בו"ד שסרחו עליו מקצת מדינה", היינו לדייק שהנהגתם היתה "סרוחה" - באופן המאוס אצל המלך (כפי של "סרוחה" כפשוטו) אבל לא שהתכוונו למרוד בהמלך (ובפרט באופן שיתחייבו מיתה עבור זה)" עיי"ש.

10) פרש"י פרשתנו שם, יט "ויקהל עליהם קרח אתכלהעדה אלפתח אהל מועד וירא כבוד ה' אלכלהעדה" ד"ה ויקהל עליהם קרח: בדברי לצנות, כל הלילה ההוא הלך אצל השבטים ופתה אותם כסבורין אתם שעלי לבדי אני מקפיד? איני מקפיד אלא בשביל כלכם, אלו באין ונוטלין כל הגדלות, לו המלכות ולאחיו הכהנה, עד שנתפתו כלם.

- בנוגע הר"נ איש שנאמר בהם (פרשתנו יז, ג) "החטאים האלה בנפשותם" - ראה לקו"ש שם הערה 22 "ומ"ש (פרשתנו יז, ג) "את מחתות החטאים האלה בנפשותם", ובפרש"י (טז, ז): "הם חטאו על נפשותם כו"י הנה הר"נ איש - סוג בפ"ע (שהרי לי"נ העלו בנוגע להם - כי עמדו פתח אוה"מ, ו"נחלקו על הקב"ה" עיי"ז שהקריבו קטורת ב"כלי שרת" בחוץ. ולכן עונשם ב"אש יצאה מאת הוי"ו" - בדוגמת (ולא ממש) נדב ואביהוא - ראה פרש"י יז, יג) וצ"ע איך הוא ע"פ פשוטו של מקרא".

11) ל' אדה"ז - תו"א ד"ה ארדה נא (יד, ד "וביאור הענין הנה מתחלה יש להקדים לשון השגור בדחז"ל גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם. גלוי וידוע דייקא. כי הנה הפילוסופים נלאו להשיג ענין ההשגחה פרטית כמו אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אא"כ מכריזין עליו מלמעלה דקשה להם כיון שהוא ית' יחיד ומיוחד אחד האמת וא"כ איך יתכן ידיעת הש"י הפרטים וההשגחה פרטי' לתת דעתו על ענינים רבים שהרי זה בחי' רבוי. וחז"ל כיוונו לתרץ זה בדבור אחד באמרם גלוי וידוע לפני כו' שאין ידיעתו ית' כדמיון ידיעת האדם איזו דבר שדעתו השיג הדבר ומתחלה לא ידעו וכשיודע הדבר הרי דעתו מלובשת בידיעה זו ומחשבה זו שנותן דעתו להשיגה וקודם ידיעתו היה דעתו פנוי וה"ז בחי' שינוי והתפעלות משא"כ למעלה ידיעתו ית' שיודע כל העולמות ופרטיהן אין הענין שדעתו מתלבשת ונתפסת בזה אלא ע"ד גלוי וידוע שהכל גלוי וידוע לפניו ית' ממילא וא"צ להיות נתפס ומתלבש בהדבר לידע. . וכיון שהוא גלוי וידוע אין שייך כלל קושייתם שהוא בחי' רבוי כי זה אינו רק

שאינ מעצור בבחי כלי וגבול כנודע" עיי"ש).

ועוד ענין - שאפילו בדרגת זהותהוות עולמות - ג"כ ישנו האופן ד"גלוי וידוע".

12) עירובין יג, ב "אמר רבי אחא בר חנינא, גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שאין בדורו של רבי מאיר כמותו, ומפני מה לא קבעו הלכה כמותו, שלא יכלו חביריו לעמוד על סוף דעתו, שהוא אומר על טמא טהור ומראה לו פנים, על טהור טמא ומראה לו פנים". ובכ"מ.

13) וראה מפרשים לאבות פ"ג מט"ו: הכל צפוי "הכל צפוי, והרשות נתונה, ובטוב העולם נדון. והכל לפי רב המעשה"

וז"ל ברע"ב שם: "הכל צפוי. כל מה שאדם עושה בחדרי חדרים גלוי לפניו".

וז"ל במג"א שם: "הכל צפוי והרשות נתונה. כל מה שאדם עושה בחדרי חדרים הקב"ה צופה ומביט וכמו שאמר רבי דע מה למעלה ממך עין רואה והרשות נתונה בידו של אדם לעשו' שנא ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע ובחרת בחיים כן פירש רבינו שלמה ז"ל ורבינו משה ז"ל פירש הכל צפוי כל מה שבעולם ידוע אצל הקב"ה ואח"כ אמר אל תחשוב שבהיותו יודע המעשים יתחייב שיהיה האדם מוכרח במעשיו אין הענין כן אבל האדם נתונה רשות בידו לעשות מה שיעשה וידיעת השם המעשים לא תכריחנו לעשות דבר" עיי"ש.

וז"ל בעיקר תוי"ט שם: "שאינ ידיעתו יתברך כידיעתנו. ואף על פי שאנו אומרים בו גם כן ידיעה, אין זה אלא בשתוף גמור. וכמו שאין בנו כח לדעת אמתת מציאותו יתברך כו', כך אין בנו כח להשיג ולמצא דעתו, כי הוא ודעתו אחד לא כהאדם שהוא ודעתו שנים כו'. וכתב הר"מ אלמושנינו שדעת הרמב"ם כמו שכתב המדרש שמואל, וזה לשונו, ומעקרא לא קשיא מידי, לפי שידיעתו יתברך הוא כצופה ומביט העשיה שעושה האדם והרי אין ראית האדם

במין ידיעת האדם שא"א לו לידע דבר כ"א ע"י שדעתו ומחשבתו מתלבשים בידיעת הדבר" עיי"ש).

ולהעיר ממרז"ל בכ"מ: גלוי וידוע לפני (שבת נה, א "אמרה מדת הדין לפני הקדוש ברוך הוא, רבונו של עולם, מה נשתנו אלו מאלו, אמר לה, הללו צדיקים גמורים והללו רשעים גמורים. אמרה לפניו: רבונו של עולם, היה בידם למחות ולא מיחו. אמר לה, גלוי וידוע לפני שאם מיחו בהם לא יקבלו מהם. [אמרה] לפניו, רבונו של עולם, אם לפניך גלוי, להם מי גלוי" עיי"ש בארוכה. ועוד) — **ובאם לא הי' אדה"ז מעתיק כאן הסיוס "מי שאמר והי' העולם" הי' כולל גם מחז"ל אלו.**

וי"ל שמרמז בזה עוד דוגמא וראי' מאמרם "שאמר והי' העולם" (ולא - "שמהווה העולם". וע"ד החילוק בין "ציווה ונבראו" ו"ברא אלקים" - תו"א מג"א צו, ג "אך הנה מעלת אברהם אבינו ע"ה שהיה הלוח ונסוע. דהיינו שהיה בבחי רצוא ושוב בשביל שהיתה מדתו מדת האהבה בבחינת בטול אליו ית' כי אברהם אבר מ"ה כו'. ובטול זה הוא ע"י ההתבוננות כמ"ש יהללו את שם ה' כו' בחינת שם בלבד שאינו מערך עצמותו ומהותו כו'. כי הוא דהיינו עצמותו ומהותו ית' צוה ונבראו שלא שייך עליו ית' לומר שברא את העולמות כנ"ל. כי לשון ברא משמע שיש כח הפועל בנפעל ולא שייך זה אלא בשמותיו ית' כמ"ש בראשית ברא אלקים הוא שמותיו של הקב"ה. אבל עצמותו ומהותו כביכול הוא רק כאלו צוה ונבראו ממילא שאין להם ערך ויחוס כלל אליו ית' כי נשגב שמו לבדו. פי' אפילו בחינת נשגב. דהיינו בחי' סובב כל עלמין אינו אלא בחינת שמו לבדו. ואי לזאת תתבטל אליו ית' הנפש בבחי' בטול באור א"ס ב"ה ממש שאין כח בנפש להכיל את אור האהבה זו כי אם בבחי' רצוא ושוב וזו היתה מעלת ומדרגת אברהם הלוח ונסוע. אך לעתיד לבא כתיב כי עין בעין יראו לפי שאז נאמר בבכי יבאו שהבכיה היא מחמת קבלת השמחה הגדולה ורוב התענוג המתגלה למעלה מעלה מאשר תוכל הנפש שאת שלכן הוא בוכה ומוריד דמעות לפי

מכרחת למעשה זולתו, כך צפית השם יתברך מעשה האדם אינו מכריחיתו, וידיעתו יתברך העתיד הוא אצלו הוה, שאין לפניו קדימה ואחור, שאינו בחק הזמן. עד כאן עיי"ש.

14) וכפרש"י פינחס שם (בפי' "אלקי הרוחות"): "גלוי וידוע לפניו כו".

15) תו"א שם (שם ואילך). **סהמ"צ להצ"צ מצות ע"ע פ"ב** "אך הענין כי הנה ידוע מ"ש הרמב"ם שהוא ית' הוא היודע והוא הידוע והוא הדיעה עצמה ובידיעת עצמו יודע את כל הנבראים . . הוא שבא תואר הידיעה עליו ית' לומר שידוע מעשה בני אדם וכל שאר מעשה בריותיו עליונים ותחתונים ומשיגח עליהן לתת לאיש כמעשהו הן לטוב או למוטב כי כל מעשה של כל א' וא' ידוע לפניו ע"י בחי' דעת הזה שהוא אלהות . . אמנם הנה הידיעה שעצמותו ית' יודע כל הנמצאים ע"י בחי' דעת דאצילות הנ"ל אינו ע"ד הנ"ל שיתלבש בבחי' הדעת לידע כל נברא על ידו ע"י התלבשותו כנ"ל כי א"כ הוא בחי' ריבוי והתחלקות והוא ית' פשוט בתכלית, אלא שלזה אמרו רז"ל גלוי וידוע לפני מי שאמר והי' העולם ולא אמרו יודע שמשמעותו שמלביש דעתו בדבר הידוע עד"מ לידע אותו כנ"ל במשל האדם, אלא ידוע דוקא שהידיעה ממציאות כל הנפעלים שע"י הדעת דאצי' הנ"ל . . וזהו ל' ידוע שאינו ענין התלבשות בהידוע אלא שידוע ממילא* והיינו בדעת שלמעלה מהאצי' ולמעלה מהשתלשלות שאינו בבחי' המשכה והתלבשות כנ"ל והיינו כמש"ל בענין העיגולים שהן למעלה מההשתלשלות ואין שם בחי' מעלה ומטה כמשל העיגול מבלי שימצא ראש וסוף וכבר נת"ל ששרש משה הוא משם וא"כ הוא למעלה מכל הנשמות דאצי' שהן בחי' זרע אדם שהוא מבחי' דעת דאצי' דעת תחתון כנ"ל ולפיכך יכול להמשיך בחי' דעת גם בנשמות דבי"ע הנקי' זרע בהמה כי שם קטן וגדול שוין כנ"ל עיי"ש בארוכה

(ובהגהה "מכאן נתברר ענין הידיעה שיש בזה כמה שיטות הרמב"ם כי שהוא היודע והדיעה והידוע ובידיעת עצמו יודע כל

הנבראים לפי שמאמתת מציאותו נמצאו כולם. ומהר"ל מפראג בהקדמתו לס' גבורות ה' נחלק עליו משני טעמים א' שעצמותו אינו גדר מיוחד כמו שהזכרתי למעלה ב' איך בידיעת עצמו ידע דברים שאינו סיבה להם כמו מעשה העבירות שהם נגד רצונו כו' לפיכך כ' שעצמותו אינו בגדר שכל כנ"ל והשכל והידיעה הם נפעלים ר"ל מ"ש וידע אלקים (שמות ב' כ"ה) שפעל וברא הידיעה כמו שאמר ויברא אלקים (בראשית א' כ"א) זוהי שיטה ב"י עיי"ש בארוכה).

ד"ה והנה נת"ל תרס"ג "וזהו ג"כ שרש ענין ב' ההשגחות שיש השגחה דבחי' סוכ"ע והשגחה דבחי' ממכ"ע, דהנה אוה"ע חולקים על ענין ההשגחה ואומרים שהוא השפלה וירידה לגבי' להשיגח על עלולים התחתונים . . והאמת אינו כן דהמגביהי לשבת המשפילי לראות בשמים דכשם שמשגיח בשמים כן הוא משגיח בארץ . . אלא התהוותם הי' בבחי' הבדלה דוקא שהוא בבחי' ריחוק כו' כנ"ל, כמו"כ ההשגחה עליהם הוא ג"כ בבחי' הבדלה וריחוק מהם כו' אלא דהשגחה זו היא בבחי' השגחה כללית היינו לכולם בשודי ועש"ז נקי' השגחה כללית דאם היות שמשגיח על כל פרט ופרט דוקא וכמו צופה ומביט עד סוף כל הדורות על כל דור ודור בפרט דוקא אלא שכולם נסקרים בסקירה אחת בשוה כו'. אמנם יש עוד השגחה ב' והיא השגחה דבחי' ממכ"ע דבבחי' זו יש מדדי' חלוקות ואין ההשגחה בכולם בשוה,

דהנה ההשגחה הוא החיות דמה שמשגיח על כל נברא זהו חיותו של הנברא (וכמ"ש בסש"ב פמ"ח), ויש בזה ב' מדרי' הא' בבחי' חיות כללי והוא בחי' ההשגחה דסוכ"ע שהיא בבחי' גלוי וידוע לבד בבחי' ריחוק והבדלה וממילא היא בכולם בשוה כו' כנ"ל, ויש בחי' חיות פרטי שהוא בבחי' יודע בבחי' התלבשות שבוה יש חילוקי מדרי' שאינו דומה ההשגחה בעולמות עליונים שהוא בבחי' גילוי יותר להשגחה בעולמות התחתונים שהוא במחי' הסתר והעלם ונמשך האור האלקי ע"י כמה ממוצעים עד שנמשך למטה בנבראים שלמטה ובוה

מחולקים נש"י שעליהם ההשגחה משי' הוי עצמו דוקא כי השגחה זו היא לפי"ע הנברא היינו לפי"ע מה שהוא כלי לקבל האור. ולזאת נש"י שהם עם קרובו לגבי ש' הוי כמ"ש במ"א. לכן אינם נתונים תחת שום שר וממוצע כ"א ההשגחה עליהם הוא משי' הוי עצמו כו' (ועמ"ש בדרך חיים שעה"ט פ"ט). ונמצא בהשגחה זאת חלוק בין שמים וארץ בכלל ובין בכל נברא בפרט כו"י עיי"ש בארוכה.

15* וכמרו"ל מתישין כח גדול של מעלה (איכ"ר א, ו "וילכו בלא כח לפני רודף, רבי עזריה בשם רבי יהודה ברבי סימון אמר בזמן שישראל עושין רצונו של מקום מוסיפין כח בגבורה של מעלה, כמה דאת אמר (תהלים ס, יד): באלקים נעשה חיל. ובזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום, כביכול מתישין כח גדול של מעלן, דכתיב (דברים לב, יח): צור ילדך תשי. רבי יהודה ברבי סימון בשם רבי לוי ברבי טרפון בזמן שישראל עושין רצונו של הקדוש ברוך הוא, מוסיפין כח בגבורה של מעלה, כמה דאת אמר (במדבר יד, יז): ועתה יגדל נא כח ה'. ובזמן שאין עושין רצונו של הקדוש ברוך הוא, כביכול, מתישין כח גדול של מעלן, והולכין גם הם בלא כח לפני רודף").

וראה בארוכה של"ה שער הגדול (כט, ב ואילך) "וזה לשון הרב הגלאנטי, להיות שבכל הפעולות צריך שיהיה המתפעל דומה לפועל, לכן יען היות עצמותו ית' בלתי בעל תכלית לברוא את ברואי בעלי תכלית, הוצרך להאציל ממנו יתברך אלו הי' ספירות כדי שיהיו מעט קרובים ומתדמים אלינו בהשתלשלות בירידתם מעילה לעלול עד טבור הארץ, כדי שיהיה המתפעל דומה מעט לפועל, ותחילת המחשבה באצילות הוא לסוף המעשה, דהיינו להאציל המדה האחרונה הפועלת כלם. ולכן ע"י המדה הזאת עולות ויורדות כל ההנהגות, אם לחסד אם לרחמים, או להפך, וכדאיתא בזוהר פרשת תרומה (ח"ב קנה, ב) וזה לשונו, אוף הכא עת לעשות אשתאר בלא תקינא ובלא שלימו מאי טעמא משום דהפרו תורתך, בגין דאתבטלו ישראל לתתא מפתגמי אורייתא, בגין דההוא עת

הכי קיימא או סלקא או נחתא בגינהון דישראל, עכ"ל. רצה לומר כי העת הזה דהיינו המדה האחרונה הזאת אינה עשויה, כלומר מתוקנת, אלא צריכה לעשותה ולתקנה ולקשטא לה לפי שהפרו תורתך, ואז היא פירסה נידה. וע"י קיום התורה תחזיר לאיתנה . . . הנה יצוייר כי בהתעוררות שנעורר למטה בעבודתנו, יתעוררו הדברים העליונים למעלה, כי התורה והמצוה שהם אמצעים הושם בטבעם זה הכח אחר שנאצלו ונחקקו ממקור ההויה והאור העליון שיהיו הם המפתח לפתוח המקור ההוא שנבעו ממנו בהיותה נפעלות בשלימות ועולות כתיקונן ע"י הדמות התחתון הנבנה כדמות העליון, לפי שכל הבניינים מתייחסים זה עם זה, כמו שהתבאר . . . הנה הוא על מה שכתבתי, כי העליונים מתעוררים כפי התעוררות התחתונים, ולזה דימו העליונים אצל התחתונים כדמיון הצל אצל הצורה להיותם מתייחסים ונערכים זה עם זה, ולכך יעורר הצל כפי מה שתעורר הצורה, כך כפי הפעולות אשר יעוררו התחתונים כפיהם יעוררו העליונים טובות או רעות. והוא אמרם ואם אתה מראה לו פנים זעומות או מסוברות כו'. והוא אמרם ג"כ כשם שאתה הווה עמו כו'. וכל זה הוא מצד היחס והדמיון אשר ביניהם, ולכן ישמעו ויענו העליונים אל התחתונים והוא שיפתח המקור העליון וירד שפע הברכה והאור" עיי"ש בארוכה.

16) ראה תניא ספכ"ז בהגהה "ולפי ערך וחלוקי בחי' הפגם בנפש ובשרשה בעליונים כך הם חלוקי בחי' המירוק והעונש בגיהנם או בעוה"ז לכלל עון וחטא עונש מיוחד למרק ולהעביר הלכלוך והפגם וכן בחייבי מיתה וכתת אין פוגמין כולם בשוה".

16* ח"ג פי"זיח "דעות בני אדם בהשגחה - חמש דעות והם כולם קדומות - רצוני לומר שהם דעות נשמעו בזמן הנביאים מעת הגלות התורה האמיתית המאירה לאלה המחשכים כולם . . . והדעת החמישי הוא דעתנו - רצוני לומר דעת תורתנו. ואני אודיעך ממנו מה שכתוב בספרי נביאינו בו והוא אשר יאמינוהו המון חכמינו. ואגיד לך

אחר כך עוד מה שיאמינוהו קצת האחרונים מעמנו ואודיעך גם כן מה שאמינהו אני בו. ואומר פנת תורת משה רבנו - עליו השלום - וכל מי שנמשך אחריה היא שהאדם בעל יכולת גמורה - רצוני לומר שהוא בטבעו ובבחירתו וברצונו יעשה כל מה שיוכל האדם לעשותו מבלתי שיברא לו דבר מתחדש כלל; וכן כל מיני בעלי חיים שאינם מדברים יתנועעו ברצונם;

וכן רצה האלוה ית' - רצוני לומר שמרצונו הקדום באין תחילה - שיהיה כל בעל חיים מתנועע לרצונו ושיהיה האדם בעל יכולת על מה שירצהו או שיבחרהו ממה שיוכל עליו. וזאת - פינה לא נשמע כלל באומתנו ובאנשי תורתנו חולק עליה תהילה לאל: וכן מכלל פנות תורת 'משה רבנו' - שהוא ית' לא יתכן עליו העול בשום צד מן הצדדים ושכל מה שיבוא לבני אדם מן הרעות והמכות או ישיגם מן הטובות לאיש אחד או לקהל הכל הוא על צד הראוי במשפט הישר אשר אין עול בו כלל; ואפילו אם נכנס קוץ ביד אדם והוציאו מיד לא היה זה רק על צד העונש לו ואילו השיג למעט הנאה היה זה גמול לו - וכל זה בדין והוא אמרו עליו ית' "כי כל דרכיו משפט וגו'"; אלא שאנחנו נסכול לפני הדין ההוא. ואשר אמינהו אני בזאת הפינה - רצוני לומר בהשגחה אלוקית - הוא מה שאספר לך. ואיני נסמך בזאת האמונה אשר אספרה למה שהביאני אליו המופת אבל אסמך בה למה התבאר אצלי שהוא כונת תורת האלוה וספרי נביאינו. וזה הדעת אשר אמינהו הוא יותר מעט ההרחקות מן הדעות הקודמות ויותר קרוב אל ההקש השכלי.

והוא שאני אאמין שההשגחה האלוקית אמנם היא בזה העולם התחתון - רצוני לומר מתחת גלגל הירח - באישי מין האדם לבד וזה המין לבדו הוא אשר כל עניני אישיו ומה ששיגם מטוב או רע נמשך אחר הדין כמו שאמר "כי כל דרכיו משפט"; אבל שאר בעלי החיים וכל שכן הצמחים וזולתם דעתי בהם דעת אריסטו לא אאמין כלל שזה העלה נפל בהשגחה בו ולא שזה העכביש טרף זה הזבוב בגזרה מאת האלוה

ורצונו האישי עתה ולא שהרוק אשר רקק אותו ראובן התנועע עד שנפל על זה היתוש במקום מיוחד והרגו בגזרת האלוה ולא שזה הדג חטף ובלע זאת התולעת מעל פני המים ברצון אלוקי אישי - אבל אלה כולם אצלי במקרה גמור כמו שחושב אריסטו.

ואולם ההשגחה האלוקית לפי דעתי ולפי מה שאני רואה היא נמשכת אחר השפע האלוקי - והמין אשר נדבק בו השפע ההוא השכלי עד ששב בעל שכל ונגלה לו כל מה שהוא גלוי לבעל שכל הוא אשר התחברה אליו ההשגחה האלוקית ושיערה לו כל פעולותיו על צד הגמול והעונש. . ואחר מה שהקדמתיו מהיות ההשגחה מיוחדת במין האדם לבדו משאר מיני בעלי החיים אומר כי כבר נודע שאין חוץ לשכל מין נמצא אבל המין ושאר הכלליות דברים שכלים כמו שידעת וכל נמצא חוץ לשכל אמנם הוא איש או אישים. וכשיודע זה יהיה נודע גם כן שהשפע האלוקי הנמצא מדובק במין האדם - רצוני לומר השכל האנושי - אמנם הוא מה שנמצא מן השכלים האישיים והוא מה ששפע על ראובן ושמעון ולוי ויהודה:

ואחר שהוא כן יתחייב לפי מה שזכרתיו בפרק הקודם כי אי זה איש מאישי בני אדם שהשיג מן השפע ההוא חלק יותר גדול כפי הכנת החומר שלו וכפי התלמדו תהיה ההשגחה עליו יותר בהכרח אם ההשגחה נמשכת אחר השכל כמו שזכרתי; ולא תהיה אם כן ההשגחה האלוקית בבני אדם כולם בשוה אבל יהיה יתרון ההשגחה עליהם כיתרון שלמותם האנושי זה על זה. ולפי זה העיון יתחייב בהכרח שתהיה השגחתו ית' בנביאים עצומה מאד ולפי מדרגותם בנבואה ותהיה השגחתו בחסידים ובטובים כפי חסידותם וישרונם - אחר שהשיעור ההוא משפע השכל האלוקי הוא אשר שם דבר בפי הנביאים והוא אשר ישר מעשי הטובים והשלים חכמות החסידים במה שידעו. ואמנם הסכלים הממרים כפי מה שחסרו מן השפע ההוא היה ענינם נבזה וסודרו בסדר שאר אישי מיני בעלי החיים "נמשל כבהמות נדמו"; ומפני זה היה קל להרגם אבל צווה בו לתועלת. וזה הענין הוא פינה מפינות התורה ועליו בנינה -

רצוני לומר על שההשגחה באיש איש מבני אדם כפי מה שהוא" עיי"ש בארוכה.

וראה בס' שנעתקו ברשימה "השגחה פרטית" - לקו"ש ח"ח ע' 278 ואילך
"השגח"פ על כל אחד ואחד מבני אדם והשגחה כללית על המין בחי וצומח. וז"ל במו"ג ח"ג (פי"ז) אחרי שמנה כמה דעות בענין ההשגחה; והדעת החמישי והוא דעתנו ר"ל תורתנו . . ענינם נבזה וסודרו בסדר שאר אישי מיני בע"ח, נמשל כבהמות נדמו.

ובשומר אמונים (לתלמידו של הרמ"ז, נזכר בשרש מצות התפלה סעי' ל"ד) בסופו כותב: אין שום דבר הווה במקרה בלתי כוונה והשגחה אלקית, כדכתיב "והלכתי עמכם בקרי", הרי שאפי' מדריגת המקרה מיוחדת לו ית', כי הכל מאתו בהשגח"פ. ואמנם פרטי ההשגחות . . כפי מה שמצאתי בספרי המקובלים ובפרט בספר אלימה . . מיני הנבראים שבעוה"ז שאינם בעלי גמול והם ג' סוגים בע"ח צומח ודומם . . השגחתם הוא ע"י השרים המופקדים על כל אחד מהמינים . . להשפיע על כללות המין . . אמנם השגח"פ כגון אם יחי' שור זה או ימות . . אין כח בשר העליון להשגיח בזה, וכל הבע"ח וכ"ש הצו"ד לא יושגחו על פרטי ענינים כאלו, לפי שהמכוון מהם יושג במיניהם לבד, ואין צורך שתהי' ההשגחה על אישיהם, ולכן כל ענין אישיהם הוא במקרה גמור לא בגזירת השי"ת, זולת אם יגיע מזה איזה ענין אל השגחת האדם . . ולא שגזר השי"ת על אלו הדגים שימותו או יחיו . . אבל גזר על האדם הזה מזונו ופרנסתו . . ועד"ז נמצאת השגחה לאדם בבע"ח שלו כגון אם ישמין שורו . . אם תשבר כדו. עכ"ל.

(ונמצא דוגמא לזה שבי' בדגים באגה"ק סכ"ה וז"ל: ואף שבן אדם שהוא בעל בחירה מקללו . . ומתחייב . . על רוע בחירתו אעפ"ב על הניזק כבר נגזר מן השמים והרבה שלוחים למקום. וברמב"ם ספ"ו מה' תשובה הוא כנדו"ד ממש). ומה שהביא מס' אלימה, הוא מס' אלימה רבתי להרמ"ק שכתב שם - עין כל תמר ה' פ"א -

וז"ל; אין לעלות בדעת שום מאמין שימצא שום פעולה קטנה או גדולה שיהי' ע"ד מקרה ח"ו, אלא הכל בהשגחה עליונה ולא השגחה מהכוחות המחודשים בין מלאכים או כסאות או ספי' ח"ו, אלא הכל בסוד השגחת הא"ס כו"י.

17) ראה ג"כ מו"נ שם פנ"א "ומפני זה יראה לי כי כל מי שתמצאהו רעה מרעות העולם מן הנביאים או מן החסידים השלמים לא מצאהו הרע ההוא רק בעת השכחה ההיא - ולפי אורך השכחה ההיא או פחיתות הענין אשר התעסק בו יהיה עוצם הרעה. ואחר שהענין כן כבר סר הספק הגדול אשר הביא הפילוסופים לשלול השגחת האלוה מכל איש ואיש מבני אדם ולהשוות ביניהם ובין אישי מיני שאר בעלי חיים והיתה ראיתם על זה - מצוא החסידים והטובים רעות גדולות. והתבאר הסוד בזה ואפילו לפי דעתם. ותהיה השגחת האלוה ית' מתמדת במי שהגיע לו השפע ההוא המזומן לכל מי שישתדל להגיע אליו ועם הפנות מחשבת האדם והשיגו האלוה ית' בדרכים האמתיים ושמחתו במה שהשיג - אי אפשר שיקרא אז לאיזו ההוא מין ממיני הרעות כי הוא עם האלוה והאלוה עמו. אבל בהסיר מחשבתו מהאלוה אשר הוא אז נבדל מהאלוה והאלוה נבדל ממנו והוא אז מזומן לכל רע שאפשר שימצאהו כי הענין המביא ההשגחה ולהמלט מים המקרה הוא השפע ההוא השכלי. וכבר נבדל קצת העתים מן החסיד ההוא הטוב או לא הגיע כלל לחסר ההוא הרע - ולזה ארע לשניהם מה שארע:

והנה התאמתה אצלי זאת האמונה גם כן מדברי ה'תורה' - אמר ית' "והסתרתני פני מהם והיה לאכול ומצאוהו רעות רבות וצרות ואמר ביום ההוא הלא על כי אין אלוקי בקרבי מצאוני הרעות האלה". ומבואר הוא ש'הסתרת הפנים' הזאת אנחנו סיבתה ואנחנו עושים זה המסך המבדיל בינינו ובינו - והוא אמרו "ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא על כל הרעה אשר עשה" - ואין ספק כי דין היחיד כדין הציבור. הנה התבאר לך כי הסיבה בהיות איש מבני אדם מופקר למקרה ויהיה מזומן

(דאס ניט ווי די מצות שנצטוו ישראל וואס דער תכלית איז דער עצם קיום המצות, נאר ס'איז) אן ענין טפל, בשביל ישראל. און ווי שוין גערעט אמאל בארוכה, אז זייערע מצות זיינען בשביל ישוב העולם, כדי אידן זאלן קענען מאכן פון דער וועלט א דירה פאר דעם אויבערשטן דורך (אידן'ס) קיום התורה והמצות. און דעריבער איז אויך דער שכר ועונש אויף די ז' מצות א מסובב (טבעי, און למטה) וואס קומט בדרך ממילא פון זייער תכלית. ועפ"ז איז אויך מובן וואס ביי ב"נ איז בכלל ניטא קיין חילוק אין עונשים, זייער עונש איז בכלל שוה בכל חטא - מיתה. ניט ווי ביי א צל, וואס דער צל ווערט נשתנה לפי אופן פעולת האדם" עיי"ש בארוכה.

23) פשוט שלכו"ע יודע הוא כל הפרטים ופרטי פרטיות, וכמ"ש בעיקרים מ"ד פ"ז (נעתק ברשימה הנ"ל שם ע' 279) - אבל מ"מ, הענין דשכר ועונש תלוי בהשגחה ואינו שייך לידיעה זו - ראה עיקרים שם "וראוי שנמשיך אל זה הדבור בהשגחה ובמיניה. ונאמר שממה שיחוייב על כל בעל דת אלקית להאמין הוא שהשם יתברך משגיח באישי מין האדם ובפרטי מעשיהם לגמול ולענוש פרטי האדם וכתותיו, וזה שורש בכל הדתות האלקיות. ואולם אם אפשר זה מצד העיון הנה זה צריך באור, שלפי דעת הפילוסוף האומר שאין ידיעת השם יתברך מקפת בפרטים, כל שכן שלא ישגיח בהם להענישם על מרים, אבל כבר הכרענו היות השם יתברך יודע כל הנמצאות ופרטי מעשיהם בראיות מספיקות לכל בעל שכל, ואולם מה שצריך לבאר הוא שאף אם ידע הפרטים ומעשיהם, אם ישגיח בהם לתת לאיש כדרכיו, או ידעם כמו שידע את הבעלי חיים ופרטיהם בהכרח, להיות ידיעתו מקפת בכל הנמצא והנעשה בעולם ולא יפלא ממנו כל דבר קטן או גדול, אבל לא ישגיח בהם לתת להם גמול ועונש על מעשיהם, אלא שישגיח בפרטיהם במה שהם חלקי הכלל ולשמור המין לא זולת זה".

24) דרך חיים שער החשובה פ"ט (יג, איב) "ולהיות ידוע דהשגחה אלקית יש בזה ב' "

לאכל כבהמות הוא היותו נבדל מהאלוה; אבל מי ש'אלוקיו בקרבו' לא יגע בו רע כל עיקר - אמר ית' "אל תירא כי אתך אני אל תשתע כי אני אלוקיך וגו'" ואמר "כי תעבור במים אתך אני ובנהרות לא ישטפוך וגו'" [ופרושו 'כי תעבור במים ואני אתך - הנהרות לא ישטפוך']. כי כל מי שהכין עצמו עד ששפע עליו השכל ההוא תדבק בו ההשגחה וימנעו ממנו הרעות כולם - אמר "יני לי - לא אירא מה יעשה לי אדם" ואמר "הסכן נא עמו ושלם" - יאמר פנה אליו ותשלם מכל רע" עיי"ש בארוכה.

18) ל' הכתוב תהלים מט, יג "ואדם ביקר בלילין נמשל כבהמות נדמו".

19) וילך לא, יז "וחרה אפי בו ביום" ההוא ועזבתים והסתרתני פני מהם והיה לאכל ומצאהו רעות רבות וצרות ואמר ביום ההוא הלא על כ"אין אלקי בקרבי מצאוני הרעות האלה".

20) ל' הרמב"ם שם פנ"א.

21) פי"ח.

22) ולהעיר ג"כ מהא ד(בכלל) בב"נ אין חילוק בעונשים זכולם במיתה (סנהדרין נז, א "אמר רב יוסף אמרי בי רב על שלש מצות בן נח נהרג. . על גילוי עריות ועל שפיכות דמים ועל ברכת השם. . אלא אמר רב ששת אמרי בי רב על ארבע מצות בן נח נהרג, ועל עבודת כוכבים בן נח נהרג והתניא בעבודת כוכבים דברים שב"ד של ישראל ממיתין עליהן בן נח מוזהר עליהן אזהרה אין מיתה לא אמר רב נחמן בר יצחק אזהרה שלהן זו היא מיתתן, רב הונא ורב יהודה וכולהו תלמידי דרב אמרי על שבע מצות בן נח נהרג גלי רחמנא בחדא והוא הדין לכולהו, ועל הגזל בן נח נהרג והתניא על הגזל גנב וגזל וכן יפת תואר וכן כיוצא בהן כותי בכ"ו עיי"ש בארוכה).

וראה לעיל ע' 168 "און עד"ז איז דער שכר ועונש ביי אוה"ע; וויבאלד אז דער תכלית בריאת כל העולם איז בשביל ישראל, איז מוכרח אז אויך די מצות שנצטוו ב"נ איז

ולמעלה. וזהו עיקר ענין גלות השכינה כמו גלו לאדם שכינה עמהם אבל זהו אשר שלט האדם באדם לרע לו דהיינו כאשר מקבלים יניקה ע"י מ"ח צרופים האחרונים דשם אלקים שנק' אחוריים כנ"ל עי"ש.

וראה לקו"ש ח"ט ע' 181 וועט מען עס פארשטיין ע"פ הידוע וואס עס שטייט אין חסידות, אז דאס וואס דער רמב"ם זאגט אז השגחה פרטית איז נאר אויפן מין האדם איז עס קיין סתירה ניט צו שיטת הבעש"ט אין השגחה פרטית אז עס איז אויך אויף דומם, צומח און חי - ווייל אין דער השגחה העליונה, זיינען פאראן בכללות צוויי אופנים: (א) ווי זי איז בגילוי, און (ב) ווי זי איז מלוּבש בהעלם אין לבושי הטבע וכיו"ב, און דאס וואס דער רמב"ם זאגט אז אויף דצ"ח איז קיין השגחה פרטית ניטא, מיינט ער עס בנוגע צו די השגחה העליונה שבבחי גילוי. ועפ"ז איז פארשטאנדיק וואס דוקא ביי אידן איז "אוחז בידיו ממש איש איש" - אע"פ אז אויך "בגליות שאר האומות" איז זיכער דא השגחה ווער פון זיי עס זאל נגאל ווערן ובאיזה אופן, ווייל די השגחה וואס איז פאראן אויף די אישים פרטים פון די אומות - איז בהעלם בלבושי הטבע בדוגמת ווי די השגחה אויף דצ"ח, ווארום עס איז דאך "אתם קרויין אדם ואין אוה"ע קרוין אדם" עי"ש.

25) ראה בארוכה הוספות לכתר שם טוב סק"ט [סקע"ט] ואילך [נעתק לקמן הערה 27]. וש"נ.

26) וראה ג"כ אוה"ת וירא ד"ה אשר יאמר (קג, א ואילך) [אינו נעתק מפני האריכות]. ד"ה **צהר תעשה תרע"ג** "ובד"כ זהו ההשגחה דש' אלקים וההשגחה דש' הוי", דמצד ש' אלקים, באה ההשגחה בריבוי העלמות והסתרים, ע"י ריבוי הממוצעים, בהעלם אחר העלם, עד שמלוּבש בלבוש שק בדרך הטבע ע"י ע' שרים כו'. . אבל ההשגחה מש' הוי' הוא שבא בבחי גילוי אור, וכמו בהשפעת לחם מן השמים, שלא הי' בו פסולת, וכן בכל ההשפעות בבחי דקות ורוחניות כו'. ובה יש ג"כ חילוקי מדרי', אם שבא עכ"פ בבחי

מדריגות א' מבחי חיצוניות שנמשך מבחי אחוריים דשם אלקים דהיינו ע"י בחי ממוצעי רבים בהסתר והעלם אחר העלם עד שמלוּבש בלבוש שק דרך הטבע ע"י ע' שרים ומזלות דנוגה דעשיה . . והבי השגחה הפנימית מבחי פנימיות אלקות היינו משם הוי"ה באלקים . .

(ואפשר להליץ בזה על הקוראים תגר על הרמב"ם בענין השגחה האלקי שהסכים לומר שלחלק יצא שהוא רק על מין האדם ולא על דצ"ח דכוונתו באדם שבצלם האלקי כמו קודם חטא אדה"ר בעה"ד וכצ"ג שעין ה' אל יראיו כו' אך מה נאמר במ"ש עיניך פקוחות על כל דרכי בני"א כו' וכן היוצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם דהיינו למעשה הרשעים כמו דכתיב היסתר איש כו' אע"פ שנכנס בו רוח שטות כבהמה ממש.

אלא הענין הוא כמ"ש בזהר דאית השגחה לטב כו' וכמ"ש ארדה נא ואראה כו' ולצדיקי משגיח בחסד וטוב ולרשעי במדה"ד כו' וגם משלם לשונאיו להאבידם ולא עוד אלא בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו וכמו אצא ואהיה רוח שקר שבאחאב להטעותו וכמ"ש אם ללצים יליץ הבא לטמא כו' וא"כ השגחה זו לפקח ולעיין על כל דרכי בני"א היא לדונם כפי מעשיהם דוקא ע"כ הסכמתו שעיקר ההשגח' על מין האדם גם באוה"ע כמ"ש השופט כל הארץ וראיה מננה כו' וכן כי לא שלם עון האמורי וכה"ג.

אמנם באמת השגחת אלקי על כל הברואים וגם על הצומח ודומם שהרי נותן לחם לכ"ב בחסדו זן ומפרנס מקרני כו' למצוא להם טרף מזונם וגם על ההרים וכל צו"ד כמו חלקה אחת תמטר כו' רק שיש בהשגחה פנימיות וחיצוניות בכלל כמו עד"מ מלך בביתו ועיר מלכותו ישגיח בעצמו וכל הארץ יתן לשרים וגם הם לא יעשו דבר בלעדו וכמ"כ א"י דכתיב עיני ה' אלקיך בה כו' וכך ישראל נתונים בהשגחה פנימית כשעושין רצונו כו' ואם לאו גם הם בהשגחה חיצוניות ביד ממשלת הע' שרים ע"כ נלחצים באין מליץ יושר עליהם למטה

לבוש, להיות מזה השפעות גשמיים, רק שהלבוש הוא ג"כ לבוש דק, שאינו מעלים על האור כו', או שבא האור בבחי' גילוי ממש, להיות מזה ענין הגאולה כו' . . וכמו"כ הוא ענין המנין והמספר בנש"י, שזהו ג"כ מצד החשיבות, וכדאי במד"ר פי שמות פ"א, שקולים ישראל כצבא השמים כו'. וכידוע דההשגחה על נש"י היא משי' הוי' דוקא, שהרי הנשמה היא ג"כ נצחיות, כמו צבא מעלה כו"י עיי"ש בארוכה.

ולהעיר ג"כ מבחי' (וירא יח, יט (ושם: "וזה דעת הרמב"ן בפסוק זה"). והובא בקה"י ע' השגחה) דההשגח"פ במין האדם מתחלקת לשני חלקים: א) להשגיח במעשיו, וזהו בכל אדם מישראל או באומות, ב) להגן מן המקרים, וזהו רק לצדיקים.

27) ראה שומר אמונים בסופו (נעתק ברשימה הנ"ל שם ס"ע 278 ואילך [נעתק לעיל הערה *16]): "אין שום דבר הווה במקרה בלתי כוונה והשגחה אלקית כדכתיב והלכתי עמכם בקרי, הרי שאפילו מדריגת המקרה מיוחסה לו ית' כי הכל מאתו בהשגח"פ". וראה ברשימה הנ"ל שם ע' 279 (בנוגע לדצ"ח).

וברמב"ם הל' תעניות (פ"א ה"ג): כשאביא עליכם צרה כו' אוסיף לכם חמת אותו קרי וז"ל שם: "אבל אם לא יזעקו ולא יריעו אלא יאמרו דבר זה ממנהג העולם ארע לנו וצרה זו נקרה נקרית. הרי זו דרך אכזריות וגורמת להם להדבק במעשיהם הרעים. ותוסיף הצרה צרות אחרות. הוא שכתוב בתורה והלכתם עמי בקרי והלכתי גם אני עמכם בחמת קרי. כלומר כשאביא עליכם צרה כדי שתשובו אם תאמרו שהיא קרי אוסיף לכם חמת אותו קרי" –

אבל זהו גם להשיטה שאין השגח"פ על דצ"ח ו"ענין אישיהם הוא במקרה גמור לא בגזירת השי"ת" (שו"א שם), אלא שגם "מדרי' המקרה מיוחסה לו ית'" – אבל שיטת הבעש"ט היא ד"הוא ית' גזר אומר אשר דשא פרטי זה חי' יחי' כו"י" (ד"ה ע"כ יאמרו תרצ"ו - סה"מ קונטרסים ח"ב

ע' 740 "וכידוע בענין השגחה פרטית שמבאר מורנו הבעש"ט ני"ע דלא זו לבד דכל פרטי תנועות הנבראים למיניהם היא בהשגחה פרטית מהבורא ית', והשגחה פרטית הלזו היא חיות הנברא וקיומו, אלא דעוד זאת דתנועה פרטית דנברא פרטי הרי יש לו יחס כללי לכללות כונת הבריאה, ועל דרך דוגמא הנה תנועת אחד הדשאים הצומח בעמקי יער או באחד ההרים הגבוהים או בעמקים היותר עמוקים אשר לא עבר שם איש, הנה לא זו בלבד דתנועת הדשא ההוא לימינו ולשמאלו לפניו ולאחור בכל משך ימי חייו הוא עפ"י השגחה פרטית אשר הוא ית' גזר אומר אשר דשא פרטי זה חי' יחי' חדשים ימים ושעות קצובות, ובמשך זה יסוב ויכוף לימינו ושמאלו לפניו ולאחוריו במספר כזה וכזה, אלא עוד זאת דתנועת הדשא הפרטי הלזה יש לו יחס כללי לכללות כונת הבריאה, דבצרוף ואחוד כל הפעולות הפרטים של הרבוי רבבות פרטים אין מספר שישנם בכל האלפים ורבבות מינים שישנם בהד' חלוקות דדצח"מ הנה נשלמה כונה העליונה בסוד הבריאה כולה, וא"כ הנה לא זו בלבד דתנועה אחת של דשא פרטי היא באה בהשגחה פרטית, אלא עוד זאת דגם תנועה אחת של דשא פרטי משלים הכונה העליונה בענין הבריאה" עיי"ש בארוכה.

וראה יתירה מזו - הוספות לכש"ט סי' קכא ובהערה שם), אלא שזה גופא הוא בהתלבשות בלבושי הטבע כו' (ועד"ז בענין "והסתרתיו גו' ומצאוהו גו'").

28) ל' הרמב"ם הל' תעניות שם.

29) עה"ת - הפטורת בהר "ואתה אמרת וגו' קנה לך השדה בכסף. הנה אני ד' אלקי כל בשר. ר"ל השגחה פרטית גם בב"נ, ועי' בירוש' פ"ז דסנהדרין יליף מקרא דהנה אני כו' כל בשר דצריך לקרוע על ברכת השם גם מבן נת. ור"ל דגם הם הוה גדר השגחה פרטית, ולא בחינת העדר כשיטת הראב"ד בהל' אבות הטומאות גבי שחיטת עכו"ם, וגם הם הכל בהשגחת העילה ראשונה, והם בגדר פועל, לא העדר, וצריך קריעה שנעקר מן השגחה עליונה, ולא כמו עבד ושפחה,

מעיקרא בהמה, דקדושין דף ס"ד ועמ"ש בהך דגיטין דף מ"ג גבי חציה שפחה ובירוש' פ"א דקדושין גבי גט ע"ש" עיי"ש בארוכה.

30) ראה לעיל ע' 169 הערה 50 "להעיר ממ"ש הרמב"ם (מו"נ ח"ג פי"ח. פני"א (קרוב לסופו)) ד"ההשגחה היא נמשכת אחר השכל . . והסכלים הממרים . . ענינם נבזה . נמשל כבהמות נדמו*. אבל ראה לקו"ש ח"ט ע' 181 בדעת הרמב"ם - דעיקר השגחה פנימית היא בישראל דאתם קרויין אדם. לקו"ד ח"א פד, סע"א"

ובשוה"ג שם "ולהעיר מד"ה חביב האדם תש"ב: אתם קרויים אדם דנפש השכלית שבישראל הוא באופן אחר לגמרי מנפש השכלית שבכללות מין האנושי שנרגש בה הפלאה רוחנית".

31) ראה בכ"ז ס' הערכים חב"ד ע' אומות העולם ע' שא ואילך [אינו נעתק מפני האריכות]. וש"נ.

32) ד"ה והנה נת"ל תרס"ג. ועד"ז בד"ח שם. ד"ה צהר תעשה תרע"ג.

33) ל' המאמר - ד"ה והנה נת"ל שם. וראה ד"ה צהר שם.

לקו"ד ח"א פד, סע"א "דער בעש"ט ני"ע גיט צו פארשטיין אז אלע נבראים יעדער איינער האט א בעזונדער באטרעף למעלה. יעדער באשעפעניש פארנעמט גאר א בעזונדער ארט לויט זיין מהות. עס איז ניט גלייך א דומם צו א צומח, א צומח צו א חי און א חי צו א מדבר, און מדבר גופא זיינען ישראל עם קרובו. נאר די השגחה פרטית איז אפילו אויף דער גרעסטער קלייניקייט. און איז מסיים אז די השגחה פרטית וואס על עם קרובו ית' דאס קען מען גאר ניט אויסמאלען. והדברים קל וחומר ומה דבר קטן כזה אם העלה הנתלש או הקש יהי במקום זה או יטולטל למקום אחר הוא בהשגחה פרטית ומכל שכן דאס וואס עס איז נוגע א אידן הוא בהשגחה פרטית וואס מען קען דאס ניט פארשטיין".

היום יום ע' קח [כח חשון] "ענין ההשגחה פרטית הוא, דלא זו בלבד דכל פרטי תנועות הנבראים למיניהם הם בהשגחה פרטית, והיא היא חיות הנברא וקיומו, אלא עוד זאת תנועה פרטית של נברא יש לה יחס כללי לכללות כונת הבריאה.. דבצרוף. ואיחוד כל הפעולות הפרטיות ... נשלמה כונה העליונה בסוד הבריאה כולה. ויתבונן האדם: ומה אם תנועת עשב באה בהשגח"פ ונוגעת להשלמת כונת הבריאה, מין המדבר בכלל וישראל עם קרובו בפרט על כמה וכמה".

ואף שבד"ח שם ב' דהשגחה הפנימית הוא כשעושיין רצונו כו', ובד"ה צהר שם: וגם בירידת הנשמות למטה ה"ה בבחי' קירוב לשם הוי' ע"י התומצ" . . ועי"ז הם עם קרובו כו' - נלפענ"ד שזהו רק בנוגע לגילוי ההשגחה בכחות הגלויים של הנשמה.

34) ראה קידושין לו, א "ובין לאביי ובין לרבא האי בניס אתם מאי דרשי ביה האי מיבעי לכדתניא בניס אתם לה' אלקיכם בזמן שאתם נוהגים מנהג בניס אתם קרוים בניס אין אתם נוהגים מנהג בניס אין אתם קרוים בניס דברי ר' יהודה, רבי מאיר אומר בין כך ובין כך אתם קרוים בניס שנאמר (ירמיהו ד, כב) בניס סכלים המה ואומר (דברים לב, כ) בניס לא אמון בס ואומר (ישעיהו א, ד) זרע מרעים בניס משחיתים ואומר (הושע ב, א) והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני אל חי".

ספרי האזינו לב, ה "שחת לו לא בניו מומם, אע"פ שהם מלאים מומים קרויים בניס, שנא' שחת לו לא בניו מומם, דברי ר' מאיר. וכן היה ר' יהודה אומר: אין בהם מומים שני לא בניו מומם, ואומר (ישעיהו א) זרע מרעים בניס משחיתים; אם כשמשחיתים קרוים בניס, אלו לא היו משחיתים עאכ"ו" (ושם משמע דגם ר"י הודה לר"מ).

במדב"ר פ"ב, טו "וכן ירמיה הקדוש ברוך הוא אמר לו (ירמיה א, יא): מה אתה ראה ירמיהו ואמר מקל שקד וגוי (ירמיה א, יג

(יד): סיר נפוח, מצפון תפתח הרעה וכל הענין, ומה כתיב אחריו (ירמיה ב, ב ג): הלך וקראת באזני ירושלים וגוי קדש ישראל וגוי. משל למלך שנטל אשה היה אומר אין נאה הימנה, אין משבחת הימנה, אין מישבת הימנה, נכנס שושבינה לבית ראה אותה מנולת, הבית אינה מכונת, המטות אינם מצעות, אמר לה שושבינה הלואי את שומעת שהיה בעליך משבחך לתוך השוק אין אותו השבח מעשים הללו, אמר השושבין אם כשהיא מנולת כך הוא משבחה, אלו היתה מתקנת על אחת כמה וכמה.

כך דורו של ירמיה חוטאין והוא אומר להם (ירמיה ב, ב): זכרתי לך חסד נעורייך וגוי, אמר להם ירמיה אלואי אתם שומעין מה הוא אומר עליכם, הלך וקראת באזני ירושלים וגוי זכרתי לך חסד נעורייך וגוי קדש ישראל וגוי, אמר אם בשעה שהם חוטאים כך הוא מחבבם, כשהם עושין רצונו על אחת כמה וכמה. אף כאן: כי אתם לא עמי וגוי, ומה כתיב אחריו: והיה במקום וגוי. ועוד.

35) להעיר מד"ה צהר שם: רק נש"י יודעים ומשיגים כו' שהכל הוא השפעה אלוקת כו' כאשר משים לבו ודעתו לזה יכול לראות בראי' חושיות ממש ההשגחה אלקית בהנהגת העולם.

36) ראה שע"ת ח"ב חינוך פמ"ח "ביאור הדברים הנה התשובה היא גורמת בחי' החזרת היחוד פב"פ דוקא יותר מן הקי"ש כו' שהרי מקרא מפורש נאמר השיבנו ה' אליך ונשובה פי' השיבנו בתחלה שהיא תשובה ראשונה ואח"כ ונשובה בחי' תשובה שנית ולכאורה למה צריך לבי' תשובות אך הענין הוא דבחי' תשובה הא' הוא רק כח ההחזרה מן הריחוק שנתרחקו ופנו עורף וכמ"ש אתה הסיבות את לבם אחורנית כו' ולזה אמר השיבנו ה' אליך שהתשובה זאת מאת ה' היא להשיב את הנדח והמרוחק כמ"ש נדחי ישראל יכנס כו' וזהו אליך כדי שיפנו בבחי' פנים אליך צריך להשיבם תחלה מן הריחוק הגדול שנתרחקו ועומדים בבחי' אחוריים כו' וזהו הנקרא תשובה

תתאה כו' וכמ"ש רז"ל בת קול מכרזת בכל יום שובו בנים שובבים כו' וכרוז זה פועל התעוררות תשובה בעולם להחזירם מן הריחוק כמו שאמר שובו בנים שובבים כו' אך אח"כ ונשובה לעמוד בבחי' פב"פ שהוא בחי' תשובה עילאה שזהו בחי' פנימיות הרצון והתשוקה לידבק וליכלל בה' אחד ותשובה זו באה בכנ"י מצד עצמם כמ"ש ונשובה כו' והיינו בחי' אהבת בכל מאודך שהיא בלי גבול כו'

ולכך אמרו דבעי"ת גדולים מצדיקים גמורים דצד"ג בבחי' אהבה דבכל נפש ע"י ההתבוננות דשמע ישראל כנ"ל הרי בא בחי' גילוי אור א"ס מלמעלה למטה בשיעור ומדה עכ"פ לפי ערך הכנת הנפש ברצון דמס"נ אע"פ שהוא למעלה מן השכל כנ"ל מ"מ גם בחי' הארת פנימית דהויה ע"י העלאת מ"נ זה אשר בא ג"כ בבחי' רצון העליון שלמעלה מבחי' מחשבה וחכמה כו' הנה הוא נמשך לפי המדה של המקבל דהיינו לפי אופן בחי' הפנימיות רצון של המקבל וזהו הנקרא בחי' אור ישר שנמשך בבחי' המשכה מוגבלת לפי אופן כלי המקבל כו' משא"כ בחי' אור חוזר דתשובה שגורם אהבה דבכל מאודך שהיא בלי גבול כלל. . . עצמותה שהיא היולית בלתי מוגבלת כלל אך הנה בחי' התפעלות כל עצמיות הנפש מכל וכל כו' א"א להיות כ"א בבחי' א"ח אל העצמות שזהו כאשר לא יכיל כלי הנפש להחזיק ההתפעלות כי רב הוא למעלה מצמצום כלי כחות הנפש כמו השכל והלב שאז בהכרח שישאר ההתפעלות כזאת בבחי' מקיף על השכל והרצון ג"כ דהיינו בעצמות הנפש בעל הרצון כו' וזאת המדריגה אינו אלא ע"י בעלי תשובה דוקא יותר מע"י צדיקים גמורים כנ"ל לפי שבעי"ת היה רחוק מאד מאד מאור פני מלך חיים כי ע"י עונותיו הרבים נתרחק בתכלית הריחוק העצום ולזאת יתמרמר בנפשו ביותר על עוצם ריחוקו עד אשר תשובתו לה' באה מעומקא דלבא ביותר כמו ר"א בן דורדייא שיצאה נשמתו בבכייה כו' וכה"ג והוא בחי' תגבורת התשוקה להדבק בה' בכל נקודת הלב שלמעלה מהכיל בכלי המוח והלב כלל וכלל והיינו מ"ש בזהר דבעי"ת משכי ליי לקבי"ה

שהתפעלותי רק מצד השגתם והתענגם על
ה' בתורה ותפלה גם בהתפעלות דבכל
נפשך". ועוד.

בחילא יתיר פי' חילא יתיר הוא עוצם הכח
החזק שבעצמות הנפש שא"א למוח ולב
להכילו כלל וזהו הנק' בחי' אור חוזר והוא
מצד בחי' הריחוק שמחמתו יתפעל בנקודת
הלב אשר אין זה בצדיקי' גמורי'

נא לשלוח הערות או תיקונים ל: rabbimbrowd@gmail.com